

IOAN MITREA
și VIRGIL MIHĂILESCU-BÎRLIBA

- Căprioru. *Contribuții la studiul cronologiei și circulației tetradrahmelor Macedonia Prima și ale insulei Thasos*, Tirgoviste, 1969, p. 26—29; E. Chirilă; I. Pop, *op. cit.*, 157—159; E. Chirilă, V. Lucăcel, *op. cit.*, p. 89 și urm.; E. Chirilă, Al. V. Matei, *op. cit.*, p. 101, 112, nota 6; Idem, *ActaMP*, 8, 1984, p. 147—148; I. Bogdan-Cătăniciu, *SCN*, 6, 1975, p. 177 și urm.; C. Știrbu, C. M. Petolescu, *SCN*, 6, 1975, p. 189 și urm.; C. M. Petolescu, *CN*, 1, 1978, p. 3 și urm.
- ⁸ C. Știrbu, C. M. Petolescu *op. cit.*, p. 192 (cu bibliografia).
- ⁹ C. Preda, Gh. Marinescu, *BSNR*, 131—133, 1983—1985 (1986), p. 54—55; I. Bogdan-Cătăniciu, *op. cit.*, p. 179 și urm. (cu bibliografia).
- ¹⁰ *Ibidem*, loc. cit.; C. Preda, Gh. Marinescu, *op. cit.*, loc. cit.
- ¹¹ B. Mitrea, *op. cit.*, p. 141—150; Idem, *SCN*, 2, 1958, p. 151—173, 182, fig. 6; C. Preda, *Monedele geto-dacilor*, București, 1973, p. 215—247; I. Bogdan-Cătăniciu, *op. cit.*, loc. cit.; M. Chițescu, *SCN*, 7, 1980, p. 54 și urm.
- ¹² I. Spiru, *RevMuz*, 2, 1969, p. 159—161; M. Turcu, *Geto-dacii din Cîmpia Munteniei*, București, 1979, p. 40—82, fig. 2 și 7; p. 182—183, 185.
- ¹³ C. Preda, Gh. Marinescu, *op. cit.*, p. 63—64; N. Conovici, *BSNR*, 131—133, 1983—1985 (1986), p. 82.
- ¹⁴ Mulțumesc lui Eugen Nicolae pentru sprijinul acordat în definitivarea acestei lucrări. Traducerea rezumatului aparține prof. Corina—Mihaela Apostoleanu.

A HOARD OF THASIAN COINS DISCOVERED AT ȚIGĂNEȘTI, TELEORMAN COUNTY

SUMMARY

In May 1984, on the territory of Țigănești village (Teleorman County) there was discovered, accidentally, following some agricultural works, a coin hoard stored in a bronze vessel. There were about 40 tetradrachma uttered in Thasos of which there are four, today, together with the vessel in the Numismatic Collection of the Archaeological Institute in Bucharest. The bronze vessel is a cup for wine (fig. 1/1—2) an Italic serial product proceeding from the workshops in Campania (see in detail C. Beldiman, *Thraco-Dacia*, 9, 1988, 1—2, p. 75 and the following).

The coins are Thasian tetradrachma of Dionysos-Herakles type — number 1 original; number 2—4 early imitations (fig. 2/1—4) dated in the 1st half or to the middle of the 1st century B.C.; the author supposes that the coins have been buried during the events in Dacia, Burebista's period.

This discovery increases the number of coin hoards or with jewels at 11, and all of them stored in bronze vessels (fig. 3) and they come near to those about 100 Preroman Dacian coin hoards including Thasian tetradrachma. These coins penetrated in the North-Danubian regions by intense trade between Geto-Dacians and the populations of the southern part of Balkan Peninsula and Aegean area, as booty, proceeding from the Geto-Dacian attacks in Thracia, Macedonia, the Illyrian regions (*spolia*) or as *stipendia* payed by the populations in these regions to assure peace or protection in the Burebista's period.

LIST OF THE FIGURES

- Fig. 1. Țigănești: bronze cup (1); bronze cup-reconstitution (2).
- Fig. 2. Țigănești: Thasian tetradrachma from the coin hoard (1—4).
- Fig. 3. Coin hoards and with jewels stored in bronze vessels discovered in Preroman Dacia-synoptical table: A Place; B Type of vessel: 1 Cup; 2 Situla; 3 Unknown; C Structure; Coins: 1 Paionia; 2 Apollonia; 3 Dyrrhachium; 4 Thasos; 5 Maroneia; 6 Roman republican denari; 7 Jewels.

Apărut în anul 1968, cu prilejul lucrărilor întreprinse în grădina locuitorului Ion Șt. Boștenaru din Sîmburești, de la început tezaurul a avut o soartă vitregă, din cele aproximativ 4300—4500 exemplare, cite se presupune că au fost, numeroase monede distrugându-se în momentul descoperirii sau împrăștiindu-se printre locuitorii satului, de unde nu au întârziat să ajungă și în alte părți ale țării. Cîteva dintre piesele depozitului au fost amintite încă din anul 1970¹, iar peste cîteva ani, cel mai consistent lot, aflat la muzeul din Pitești, s-a bucurat de o largă și documentată prezentare². Ulterior, un alt mic fragment al tezaurului a fost publicat, însoțit de toate datele tehnice necesare, menționîndu-se totodată și alte 25 de monede, pe atunci păstrate în colecția Institutului Pedagogic din Bacău³. De fapt, la instituția pomenită, numărul pieselor provenite din acest mare depozit a fost mult mai ridicat, atîngînd 96 exemplare. Toate monedele, foste în posesia Institutului Pedagogic Bacău, au ajuns astăzi la muzeul din Pitești. Întrucît toate aceste informații pot provoca unele neînțelegeri, socotim necesară o recapitulare a situației: la muzeul din Pitești se aflau inițial 4030 exemplare⁴; în colecția prof. Ioan Ciucă din Sîmburești erau alte 16 monede⁵; la Institutul Pedagogic Bacău au fost 96 piese, iar altele 6 s-au găsit în colecția prof. Traian Cantemir, de asemenea, din Bacău⁶. Deci, monedele tezaurului de la Sîmburești, despre care avem astăzi știri sigure, sînt în număr de 4148. Din păcate, în afară de cele 16 ex. publicate de către Bucur Mitrea⁷, marea masă a descoperirii nu a beneficiat încă de o editare adecvată, care să conțină toate datele tehnice absolut necesare⁸. Iată de ce, acum punem la dispoziția cercetării o altă parte din această descoperire, ceea ce va contribui într-o măsură sporită la o mai bună cunoaștere a tezaurului de la Sîmburești. Noul lot monetar, pe care-l punem acum în circuitul științific, este constituit din cele 96 ex., foste la Institutul Pedagogic Bacău, la care se adaugă celelalte 6, aflate în colecția Traian Cantemir, ceea ce reprezintă un total de 102 piese⁹. Ținînd seama de cele 4030 ex. publicate în 1975¹⁰, ca și de cele editate în anul 1981¹¹ — pe care le considerăm loturile I, respectiv II, ale tezaurului Sîmburești —, monedele pe care le prezentăm de această dată considerăm că alcătuiesc un al III-lea lot.

Cele 102 monede, publicate acum, au următoarea structură: 1 Antonius Pius (0,98%), 39 Septimius Severus (38,24%), 5 Caracalla

(4,90%), 2 Macrinus (1,96%), 21 Elagabalus (20,59%), 30 Alexander Severus (29,41%), 2 Maximinus Thrax (1,96%) și 2 Gordianus III (1,96%) (vezi tabelul 1). După cum lesne se poate observa, există câteva hiatus-

Tabelul 1

Lotul al III-lea din tezaurul de la Simburești

Nr. crt.	Împăratul și membrii familiei imperiale	Anii de domnie	Anii între care se datează monedele din tezaur	Numărul de exemplare		Procentaj
				Total	Pe an/domnie	
1	Antoninus Pius	138-161	148-149	1	0,50	0,98
2	Septimius Severus	193-211	193/194-210	39	2,17	38,24
3	Caracalla	211-217	213-215	5	1,67	4,90
4	Macrinus	217-218	217	2	2	1,96
5	Elagabalus	218-222	219-222	21	5,25	20,59
6	Alexander Severus	222-235	222-235	30	2,14	29,41
7	Maximinus Thrax	235-238	235-236	2	1	1,96
8	Gordianus III	238-244	238-240	2	0,67	1,96
TOTAL				102		

uri în cadrul acestui lot : între 149 și 193, între 210 și 213, între 215 și 217, între 217 și 219, precum și între 236 și 238 ; însă, din cele de mai sus, reiese că cea mai însemnată lacună este între emisiunea de la Antoninus Pius și cele de la Septimius Severus, prezente printre monedele acestui lot. După cum vom vedea, această constatare nu poate fi totuși surprinzătoare, întrucât descoperirea de la Simburești intrunește toate caracteristicile specifice unui tezaur posterior reformei lui Septimius Severus. Nucleul monedelor pe care le publicăm este de origine post-severană, putând fi plasat între Septimius Severus și Alexander Severus, perioadă în care se înscriu 95,10% din totalul emisiunilor, ceea ce indică totodată și intervalul de timp când s-a constituit lotul nostru și, probabil, întreg depozitul.

Însumarea celor trei loturi amintite ne oferă imaginea aproximativă¹² a structurii tezaurului de la Simburești, concretizată de către noi în tabelul 3. Facem precizarea că procentajele generale rezultate sînt vădit influențate de marele lot (I) de la Pitești (4030 ex.)¹³. Din examinarea datelor înscrise în tabelul 3 se desprind câteva observații concludente : monedele pre-severane ating abia 2,69% din total, deși, dacă am exclude emisiunile anului 193 (Pertinax și Didius Iulianus), acest procentaj ar fi și mai scăzut (1,38%)¹⁴, cele mai multe piese monetare aparțin perioadei Septimius Severus - Alexander Severus, procentajul corespunzător (94,29%) fiind foarte apropiat de cel al lotului III (95,10%), pe care-l publicăm acum. Monedele finale ale acumulării se încadrează între 235-240 (Maximinus Thrax - Gordianus III), după cum arată atît lotul principal, cît și monedele noastre. Astfel, se poate ușor constata că lotul I are un număr scăzut de piese din această vreme (3,55%) - dealtfel, ca și lotul III (3,92%) -, fiind evidentă adăugarea numai cîtorva emisiuni la nucleul Septimius Severus - Alexander Severus, ceea ce desemnează depozitul de la Simburești ca fiind unul de *tezaurizare*¹⁵. Numărul mic al emisiunilor de la Maximinus Thrax - ca și cele de la împărații următori -, cu un titlu scăzut și aflate în mare parte

Tabelul 2

Subloturile lotului III al tezaurului de la Simburești

Nr. crt.	Împăratul și membrii familiei imperiale	Sublotul I	%	Sublotul II	%	Sublotul III	%	Sublotul IV	%	Sublotul V	%
2	Septimius Severus	1 (nr. 44)	0,98	2 (nr. 2, 28)	1,96	—	—	4 (nr. 41-43, 45)	3,92	—	—
3	Caracalla	1 (nr. 46)	0,98	1 (nr. 47)	0,98	—	—	—	—	—	—
4	Macrinus	3 (nr. 48, 54, 64)	2,94	—	—	—	—	11 (nr. 49, 53, 56-61, 63, 65, 68)	10,78	7 (nr. 50-52, 55, 62, 66-67)	6,92
5	Elagabalus	6 (nr. 69, 78, 80, 83, 86, 95)	5,88	1 (nr. 98)	0,98	2 (nr. 77, 89)	1,96	18 (nr. 70, 72, 74-76, 79, 81-82, 84-85, 87-88, 90-93, 96-97)	17,65	3 (nr. 71, 73, 94)	2,94
6	Alexander Severus	1 (nr. 102)	0,98	1 (nr. 101)	0,98	—	—	1 (nr. 100)	0,98	1 (nr. 99)	0,98
7	Maximinus Thrax	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Gordianus III	19	18,63	6	5,88	5	4,90	55	53,92	17	16,67
TOTAL											

Tabelul 3

Reprezentarea pe emitenți în cadrul tezaurului de la Simburești

Nr. crt.	Împăratul și membrii familiei imperiale	Numărul de exemplare				Procentaj			
		L I	L II	L III	Total	L I	L II	L III	Total
1	Vitellius	1	—	—	1	0,02	—	—	0,02
2	Hadrianus	6	—	—	6	0,14	—	—	0,14
3	Antoninus Pius	8	1	1	10	0,19	0,02	0,02	0,24
4	Marcus Aurelius	20	—	—	20	0,48	—	—	0,48
5	Commodus	19	—	—	19	0,46	—	—	0,46
6	Pertinax	57	—	—	57	1,33	—	—	1,33
7	Didius Iulianus	1	—	—	1	0,02	—	—	0,02
8	Clodius Albinus	1	—	—	1	0,02	—	—	0,02
9	Septimius Severus	514	8	35	557	12,39	0,19	0,84	13,43
10	Geta	112	—	4	116	2,70	—	0,10	2,80
11	Caracalla	447	—	5	452	10,78	—	0,12	10,90
12	Macrinus	38	—	2	40	0,91	—	0,05	0,96
13	Elagabalus	1 050	3	21	1 104	25,31	0,07	0,51	26,66
14	Alexander Severus	1 607	4	30	1 641	38,74	0,10	0,72	39,54
15	Maximinus Thrax	107	—	2	109	2,58	—	0,05	2,62
16	Gordianus II	2	—	—	2	0,05	—	—	0,05
17	Ealbinus	2	—	—	2	0,05	—	—	0,05
18	Pupienus	2	—	—	2	0,05	—	—	0,05
19	Gordianus III	30	—	2	32	0,70	—	0,05	0,77
	Neidentificate	6	—	—	6	0,14	—	—	0,14
	TOTAL	4 030	16	102	4 148	97,16	0,39	2,46	100

sub greutatea pieselor bătute anterior, are o medie ponderală de numai 2,23 g pentru cele două exemplare din lotul nostru (tabelul 4), ceea ce justifică îndestulător excluderea monedelor mai noi de la procesul de acumulare; preponderența covârșitoare pe care o reprezintă denarii în tezaur, comparativ cu antoninienii, — numai 40 ex. (0,96%) —, susține de asemenea încheierea de mai sus; în sfârșit, avându-se în vedere și vi-

Tabelul 4

Tezaurul de la Simburești (loturile II și III). Date tehnice (greutatea)

Nr. crt.	Împăratul și membrii familiei imperiale	Greutatea medie	Numărul de monede cu greutatea considerată			Greutatea în grame	
			Normală (3,41 — 2,80 g)	Subnormală (— 2,80 g)	Peste normală (+3,41 g)	Maximă	Minimă
1	Antoninus Pius	3,00	1	—	—	3,00	
2	Septimius Severus	2,88	27	16	1	3,61	2,17
3	Caracalla	2,86	2	2	—	3,29	2,54
4	Macrinus	2,63	—	1	—	2,63	
5	Elagabalus	2,45	6	18	—	2,97	1,53
6	Alexander Severus	2,53	8	23	1	3,68	1,37
7	Maximinus Thrax	2,23	—	2	—	2,26	2,20
	TOTAL	2,667	44	62	2	3,68	1,37

teza de circulație, destul de lentă pentru zona geografică și timpul respectiv, putem presupune că numai aceste câteva emisiuni, identificate pentru anii 235—240, au putut fi prelevate din circulație. De aceea, în încheiere, ținând seama de toate observațiile făcute, trebuie să admitem că, cel puțin în vremea lui Maximinus Thrax, masa monetară circulantă din Imperiul Roman mai cuprindea în componența sa denari din sec. I—II e.n. — deși într-o mică proporție —, la care se adăuga, în schimb, o mare cantitate de emisiuni aparținând lui Septimius Severus (și familiei sale), lui Elagabalus și Alexander Severus (la Simburești ele reprezintă 94,29%).

Însă, o problemă specială o ridică și modul cum au ajuns la cunoștința noastră monedele din acest al III-lea lot, de care ne ocupăm acum. Piese respective au fost aduse la Bacău, pe rând, în anii 1968—1970, de către Florin Vaisman din Simburești, participant la descoperire. Deoarece s-a ținut o oarecare evidență a predării monedelor, noi le-am apreciat ca pe niște *subloturi*, așa cum, de altfel, apar și în tabelul 2. Piesele ne-au parvenit în chipul următor: *sublotul I*, în primăvara anului 1968 (19 ex.: 7 Septimius Severus, 1 Caracalla, 1 Macrinus, 3 Elagabalus, 6 Alexander Severus, 1 Gordianus III); *sublotul II*, tot în primăvara anului 1968 — a ajuns în colecția Tr. Cantemir (6 ex.: 1 Antoninus Pius, 2 Septimius Severus, 1 Macrinus, 1 Alexander Severus, 1 Gordianus III)¹⁶; *sublotul III*, în vara anului 1968, ca și în cea a anului următor (5 ex.: 3 Septimius Severus, 2 Alexander Severus); *sublotul IV*, în septembrie 1969 (55 ex.: 21 Septimius Severus, 4 Caracalla, 11 Elagabalus, 18 Alexander Severus, 1 Gordianus III); *sublotul V*, în martie 1970 (17 ex.: 6 Septimius Severus, 7 Elagabalus, 3 Alexander Severus, 1 Maximinus Thrax)¹⁷. S-ar putea crede că aceste subloturi — fiecare în parte —

Tabelul 5

Tezaurul de la Simburești (lotul III). Date tehnice (starea de conservare)

Nr. crt.	Împăratul și membrii familiei imperiale	Numărul de monede potrivit cu starea de conservare							
		Foarte uzată	%	Uzată	%	Bună	%	Foarte bună	%
1	Septimius Severus	5	13,51	10	27,02	18	48,65	4	10,81
2	Caracalla	—	—	1	20	2	40	2	40
3	Macrinus	—	—	—	—	1	100	—	—
4	Elagabalus	6	28,57	4	19,05	8	38,09	3	14,29
5	Alexander Severus	7	24,14	13	44,83	7	24,14	2	6,90
6	Maximinus Thrax	—	—	—	—	1	50	1	50
7	Gordianus III	—	—	—	—	1	100	—	—
	TOTAL	18	—	28	—	20	—	12	—

oglindește componența reală a tezaurului Simburești, dacă — în unele cazuri — n-am bănuî că a operat o anumită selecție, cum se pare că s-a procedat pentru piesele din colecția Tr. Cantemir. Totuși, în ceea ce privește cele trei mari loturi, în primul rând, constatăm disproporția can-

titativă existentă între ele. Astfel, dacă primul lot, cel mai numeros (4030 ex.), nu are nici o lacună între monedele limită, la al doilea, cu 16 ex., avem mai multe *hiatus*-uri, cel mai însemnat fiind cel final, unde absența emisiunilor Maximinus Thrax — Gordianus III poate conduce la concluzia cronată — în cazul când am fi recuperat numai această parte a descoperirii —, că depozitul se încheie la Alexander Severus. De această dată nu am mai putea susține că lotul respectiv ilustrează componența restului pierdut la tezaurului¹⁸. Lotul al III-lea, mai bogat (102 ex.), are o cu totul altă situație: chiar dacă și de această dată avem câteva perioade nereprezentate, monedele din secvența finală nu lipsesc (Gordianus III). De aceea, ar fi util să cunoaștem proporția pe care ar trebui să o aibă un lot pentru a reflecta fidel o acumulare pierdută, dar al cărui număr de piese îl știm totuși cu aproximație. Privind din această optică, considerăm că nici lotul al III-lea, care reprezintă doar 2,46% din total, nu poate oglindi concludent descoperirea ca atare. Probabil, lotul recuperat dintr-un tezaur pierdut apoi, trebuie să fie suficient de mare pentru a reflecta veridic componența întregului.

Analiza din punct de vedere ponderal a monedelor pentru care avem astfel de date (loturile II și III)¹⁹, indică o medie generală a greutateii de 2,667 g (tabelul 4). Mai mult, greutateile medii, calculate pentru fiecare emitent, ilustrează convingător panta coboritoare pe care se angrenase acum denarul, chiar într-un scurt interval de timp: Septimius Severus, cu 2,88 g; Caracalla, cu 2,86 g; Macrinus, cu 2,63 g; Elagabalus, cu 2,45 g; Alexander Severus, cu 2,53 g; Maximinus Thrax, cu 2,23 g (vezi și diagrama nr. 1). Cu toate că am putea neglija emisiunile de la Macrinus și Maximinus Thrax, mai puțin numeroase, scăderea treptată, dar viguroasă, a greutateii denarului nu poate fi contestată între Septimius Severus și Elagabalus (fără a mai aminti și scăderea titlului), deci într-o restrinsă perioadă de timp. Dealtfel, masa monedelor din aceste două loturi se aglomerează între greutateile de 2,11 g — 2,20 g și 3,01 g — 3,10 g, cu „virful” situat între 2,62 g — 2,70 g, după cum o arată și greutatea medie (diagrama nr. 2). Piesele cele mai grele ating doar 3,68 g (Alexander Severus, nr. 92) și 3,61 g (Septimius Severus, nr. 31), pe când cele mai ușoare coboară până la 1,37 g (Alexander Severus, nr. 93) și 1,53 g (Elagabalus, nr. 60). Totodată, putem observa că exemplarele cîntărind sub greutatea „oficială” a denarului sînt preponderente (62 ex., adică 57,41%, comparativ cu cele „normale” sau supraponderale, în număr de 44 = 40,74%, respectiv 2 = 1,85%), ceea ce ne poate prilejui unele constatări interesante. Prima dintre acestea este în legătură cu ponderea medie a tuturor monedelor din tezaurul de la Sîmburești, care — posibil — se apropie destul de mult de cea a loturilor noastre (II și III); nu poate fi exclusă nici probabilitatea ca o situație asemănătoare să fie surprinsă și în ceea ce privește masa denarilor cuprinși în circulația monetară din Dacia acestei vremi. În al doilea rînd, ne putem pune întrebarea dacă nu cumva se poate chiar presupune o statuare a scăderii greutății denarului în deceniile imediat următoare lui Septimius Severus?

O altă informație tehnică, furnizată de lotul nostru, asupra căreia vom zăbovi, este cea a stării de conservare²⁰. Tabelul 5 indică faptul că monedele cu un grad variabil de uzură reprezintă 58,98%, pe cînd cele aflate într-o stare mai bună constituie doar 41,03% din fondul general. Dar titlul coborît a putut da naștere la un accentuat proces de coroziune și difuziune, ceea ce a schimbat destul de mult aspectul exterior al pieselor din această acumulare. Aceeași acțiune poate explica și de ce în lotul de față (III) nu s-au găsit exemplare *fleurs de coin*.

Din cele 96 de piese examinate, doar 13 (13,54%) prezintă lipsa unui număr variabil de fragmente (între 1 și 4). Se confirmă astfel, din nou o mai veche ipoteză a noastră²¹, cu toate că, în același timp, se poate sesiza că fenomenul respectiv se diminuează ca intensitate în anii de după reforma lui Septimius Severus (tabelul nr. 6). Deducem că, pe de o parte, astfel de operații s-au exercitat mai cu seamă asupra pieselor pre-severane, iar, pe de alta, că procesul respectiv s-a desfășurat continuu, durînd cel puțin pînă în deceniul 4 al sec. III.

Tabelul 6

Tezaurul de la Sîmburești (lotul III). Date tehnice (fragmente lipsă)

Nr. crt.	Împăratul și membrii familiei imperiale	Total exemplare	Numărul de monede cu fragmente lipsă						Total	%
			1 fr.	%	2 fr.	%	3-4fr.	%		
1	Septimius Severus	37	4	10,81	—	—	1	2,70	5	13,51
2	Caracalla	5	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Macrinus	1	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Elagabalus	21	3	14,29	1	4,76	1	4,76	5	23,81
5	Alexander Severus	29	2	6,90	1	3,79	—	—	7	24,14
6	Maximinus Thrax	2	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Gordianus III	1	—	—	—	—	—	—	—	—
	TOTAL	96	9	9,38	2	2,08	2	2,08	17	17,71

După cum am văzut, tezaurul de la Sîmburești se încheie cu emisiuni Gordianus III, datate în 240 e.n. Subliniem că, în chip semnificativ, lotul nostru se încheie, de asemenea, în 240 e.n. La Sîmburești, așa cum apare din reunirea tuturor loturilor, sînt cunoscute 38 ex. din anii 238 — 240, ceea ce reprezintă destul de puțin (0,92%) și s-ar putea admite, în acest caz, că acumularea ia sfîrșit în anii amintiți. Totuși, aducînd în discuție și emisiunile lui Maximinus Thrax, care nu reprezintă nici ele prea mult din total (2,62%), ne gîndim, dacă nu cumva monedele din anii 235—240 au fost excluse de la teaurizare în urma acțiunii „legii lui Gresham”.

Încheierea acumulării în tezaurul de la Sîmburești, ca și ascunderea sa, au fost puse în relație directă cu atacul împotriva Daciei, declanșat — la începutul domniei lui Filip Arabs (245) — de către dacii liberi (carpi)²². De fapt, evenimentul amintit a fost mai demult acuzat că ar fi determinat îngroparea unei întregi serii de tezaure, deși — privitor la declanșarea sa — a fost propusă și o altă datare (242 e.n.)²³, însă, republicarea depozitului de la Săpata de Jos, ca și reidentificarea monedelor finale ale acumulărilor din aceeași grupă, au adus argumente noi în sprijinul unei redatări, plasată acum în anul 245 e.n.²⁴. Atacul

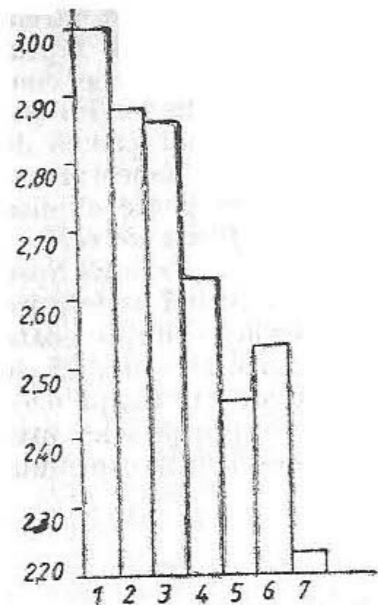

Diagrama 1. Greutatea medie a monedelor fiecărui emitent din loturile II și III (este exclus Antoninus Pius): 1 Septimius Severus; 2 Caracalla; 3 Macrinus; 4 Elagabalus; 5 Alexander Severus; 6 Maximinus Thrax.

dacilor liberi s-a extins și asupra Balcanilor, probabil cu o intensitate redusă, invadatorii — după cum presupun unii cercetători²⁵ — trecind Dunărea prin răsăritul Oltului. Oricum, faptul că tezaurul de la Simbu-rești nu a fost integral recuperat lasă deschisă în continuare posibilitatea modificării interpretărilor istorice oferite până în prezent.

CATALOGUL MONEDELOR

Antoninus Pius

1. AR. RIC, III, p. 48, nr. 177 (d), anii 148–149 e.n. *

Septimius Severus

2. AR. RIC, IV/I, p. 93, nr. 14, anii 193–194 (?) *.
 3. AR. 3,20 g; 17 mm; ↑. RIC, IV/I, p. 100, nr. 79, anii 196–197.
 4. AR. 2,99 g; 18 × 16 mm; ↑. RIC, IV/I, p. 101, nr. 84, anii 196–197.
 5. AR. 2,52 g; 17 mm; ↓. RIC, IV/I, p. 103, nr. 107, anii 197–198.
 6. AR. 3,12 g; 17 mm; ↓. RIC, IV/I, p. 104, nr. 113, anii 197–198.
 7. AR. 3,24 g; 16,5 mm; ↓. RIC, IV/I, p. 105, nr. 119 A, anii 197–198.
 8. AR. 2,50 g; 17 mm; ↑. RIC, IV/I, p. 105, nr. 120 (c), anii 197–198.
 9. AR. 2,89 g; 19 mm; ↓. RIC, IV/I, p. 106, nr. 122 (a), anii 198 (sfârșit) sau 199–200.

10. AR. 2,86 g; 20 × 18 mm; ↓. RIC, IV/I, p. 110, nr. 150, anul 200.
 11. AR. 3,04 g; 20 mm; ↑. RIC, IV/I, p. 110, nr. 150, anul 200.
 12. AR. 3,10 g; 19 mm; ↓. RIC, IV/I, p. 112, nr. 160, anii 200–201.
 13. AR. 2,51 g; 18 mm; ↓. RIC, IV/I, p. 113, nr. 167 (a), anii 200–201.
 14. AR. 3,00 g; 19 mm; ↑. RIC, IV/I, p. 113, nr. 167 (a), anii 200–201.
 15. AR. 2,70 g; 19 mm; ↑. RIC, IV/I, p. 117, nr. 201, anul 206.
 16. AR. 3,22 g; 19 mm; ↑. RIC, IV/I, p. 120, nr. 230, anul 209.
 17. AR. 2,86 g; 19,5 mm; ↑. RIC, IV/I, p. 121, nr. 231, anul 209.
 18. AR. 2,17 g; 18,5 mm; ↑. RIC, IV/I, p. 125, nr. 267 (a), nedatate (202–210).
 19. AR. 2,99 g; 18 mm; ↑. RIC, IV/I, p. 128, nr. 295, nedatate (202–210).
 20. AR. 2,62 g; 17 mm; ↘. Neidentificabilă.
Septimius Severus : Julia Domna
 21. AR. 2,46 g; 19 mm; ↓. RIC, IV/I, p. 167, nr. 548, anii 196–211.

22. AR. 3,02 g; 19 × 17 mm; ↑. RIC, IV/I, p. 167, nr. 553, anii 196–211.
 23. AR. 2,86 g; 17 × 15 mm; ↓. RIC, IV/I, p. 168, nr. 560, anii 196–211.
 24. AR. 2,71 g; 19 mm; ↓. RIC, IV/I, p. 168, nr. 562, anii 196–211.
 25. AR. 2,90 g; 18 mm; ↓. RIC, IV/I, p. 170, nr. 574, anii 196–211.
 26. AR. 3,05 g; 20 mm; ↓. RIC, IV/I, p. 170, nr. 577, anii 196–211.
 27. AR. 3,10 g; 18 mm; ↑. RIC, IV/I, p. 214, nr. 21 (a), nedatate (198–199?) *.
 28. AR. RIC, IV/I, p. 215, nr. 25 (a), anul 198 *.
 29. AR. 2,70 g; 19 mm; ↑. RIC, IV/I, p. 217, nr. 35, nedatate (199–200).
 30. AR. 2,40 g; 20 mm; ↑. RIC, IV/I, p. 219, nr. 45, nedatate (199–200).
 31. AR. 3,61 g; 19 mm; ↓. RIC, IV/I, p. 222, nr. 68, anul 202.
 32. AR. 2,84 g; 19 mm; ↓. RIC, IV/I, p. 225, nr. 83 (a), anul 206.
 33. AR. 3,14 g; 20 mm; ↑. RIC, IV/I, p. 231, nr. 130 (a), anii 201–206.
 34. AR. 3,32 g; 19,5 mm; ↓. RIC, IV/I, p. 232, nr. 136 (b), anii 201–206.
 35. AR. 2,35 g; 20 mm; ↓. RIC, IV/I, p. 234, nr. 150, anii 201–206.
 36. AR. 2,73 g; 21 × 18 mm; ↗. RIC, IV/I, p. 237, nr. 176, anii 206–210.
Septimius Severus : Geta
 37. AR. 3,00 g; 19 mm; ↓. RIC, IV/I, p. 316, nr. 18, nedatate (200–202).
 38. AR. 3,04 g; 18 mm; ↑. RIC, IV/I, p. 316, nr. 18, nedatate (200–202).
 39. AR. 2,90 g; 20 mm; ↑. RIC, IV/I, p. 318, nr. 34 (b), anii 203–208.
 40. AR. 0,95 g (fragmentară). RIC, IV/I, p. 314?, nedatate (198–200).

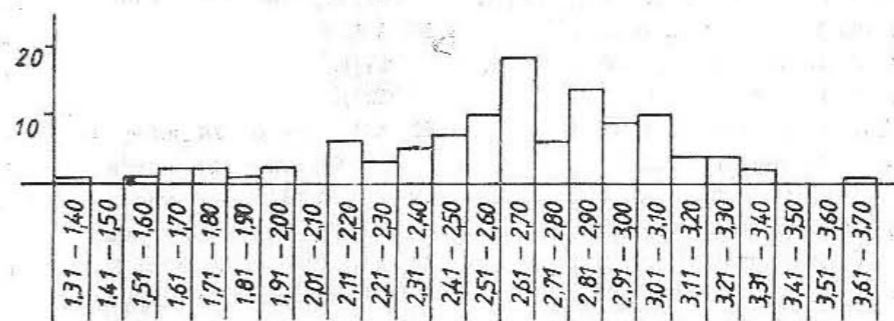

Diagrama 2. Numărul de monede ale loturilor II și III repartizate pe grupe de greutate.

25. AR. 2,90 g; 18 mm; ↓. RIC, IV/I, p. 170, nr. 574, anii 196–211.
 26. AR. 3,05 g; 20 mm; ↓. RIC, IV/I, p. 170, nr. 577, anii 196–211.

Septimius Severus : Caracalla

27. AR. 3,10 g; 18 mm; ↑. RIC, IV/I, p. 214, nr. 21 (a), nedatate (198–199?) *.
 28. AR. RIC, IV/I, p. 215, nr. 25 (a), anul 198 *.
 29. AR. 2,70 g; 19 mm; ↑. RIC, IV/I, p. 217, nr. 35, nedatate (199–200).
 30. AR. 2,40 g; 20 mm; ↑. RIC, IV/I, p. 219, nr. 45, nedatate (199–200).
 31. AR. 3,61 g; 19 mm; ↓. RIC, IV/I, p. 222, nr. 68, anul 202.
 32. AR. 2,84 g; 19 mm; ↓. RIC, IV/I, p. 225, nr. 83 (a), anul 206.
 33. AR. 3,14 g; 20 mm; ↑. RIC, IV/I, p. 231, nr. 130 (a), anii 201–206.
 34. AR. 3,32 g; 19,5 mm; ↓. RIC, IV/I, p. 232, nr. 136 (b), anii 201–206.
 35. AR. 2,35 g; 20 mm; ↓. RIC, IV/I, p. 234, nr. 150, anii 201–206.
 36. AR. 2,73 g; 21 × 18 mm; ↗. RIC, IV/I, p. 237, nr. 176, anii 206–210.

Septimius Severus : Geta

37. AR. 3,00 g; 19 mm; ↓. RIC, IV/I, p. 316, nr. 18, nedatate (200–202).

Caracalla

41. AR. 2,54 g; 19 mm; ↘. RIC, IV/I, p. 245, nr. 236, nedatate (213).
 42. AR. 3,29 g; 19 mm; ↗. RIC, IV/I, p. 246, nr. 238 A, anul 214.
 43. AR. 2,82 g; 19 mm; ↑. RIC, IV/I, p. 246, nr. 238 A, anul 214.
 44. AR. (ant.). 4,70 g; 23 mm; ↓. RIC, IV/I, p. 252, nr. 275 (b), anul 215.
 45. AR. 2,79 g; 19 mm; ↓. RIC, IV/I, p. 253, nr. 281 (b), anul 215.

Macrinus

46. AR. 2,63 g; 19 mm; ↘. RIC, IV/II, p. 6, nr. 6 a, anul 217 (aprilie-decembrie).
 47. AR. RIC, IV/II, p. 7, nr. 26, decembrie 217 *.

Elagabalus

48. AR. 1,61 g; 20 mm; ↓. RIC, IV/II, p. 29, nr. 20 b, anul 219.
 49. AR. 2,83 g; 19 mm; ↓. RIC, IV/II, p. 29, nr. 21, anul 219.
 50. AR. 2,52 g; 19 mm; ↑. RIC, IV/II, p. 30, nr. 28 b, anul 220.
 51. AR. 2,41 g; 19 mm; ↑. RIC, IV/II, p. 31, nr. 42 b, anul 221.
 52. AR. 2,82 g; 19 mm; ↑. RIC, IV/II, p. 31, nr. 46, Antiochia, anul 221.
 53. AR. 2,91 g; 19 mm; ↓. RIC, IV/II, p. 32, nr. 63, nedatate (222?).

54. AR. 2,56 g; 19 mm; ↓. RIC, IV/II, p. 34, nr. 87, nedatate (222?).
 55. AR. 2,48 g; 19 mm; ↓. RIC, IV/II, p. 35, nr. 95, nedatate (222?).
 56. AR. 2,56 g; 20 mm; ↗. RIC, IV/II, p. 37, nr. 131, Antiochia, nedatate (222?).
 57. AR. 2,63 g; 19 mm; ↑. RIC, IV/II, p. 37, nr. 141, nedatate (222?).
 58. AR. 2,12 g; 19 mm; ↑. RIC, IV/II, p. 38, nr. 146, nedatate (222 ?).
 59. AR. 2,61 g; 18 mm; ↑. RIC, IV/II, p. 38, nr. 146, nedatate (222 ?).
 60. AR. 1,53 g; 18,5 mm; ↓. RIC, IV/II, p. 38, nr. 146, nedatate (222 ?).
 61. AR. 2,55 g; 20 mm; ↓. RIC, IV/II, p. 38, nr. 146, nedatate (222 ?).
 62. AR. 2,97 g; 20 mm; ↑. RIC, IV/II, p. 38, nr. 146, Antiochia, nedatate (222 ?)

Elagabalus : Iulia Soaemias

63. AR. 2,82 g; 18 mm; ↑. RIC, IV/II, p. 48, nr. 241.

Elagabalus : Iulia Maesa

64. AR. 2,24 g; 19 mm; ↘. RIC, IV/II, p. 50, nr. 268, nedatate (221-222).
 65. AR. 1,65 g; 19,5 mm; ↗. RIC, IV/II, p. 50, nr. 268, nedatate (221-222).
 66. AR. 2,26 g; 19 mm; ↑. RIC, IV/II, p. 50, nr. 268, nedatate (221-222).
 67. AR. 2,51 g; 20 × 18 mm; ↓. RIC, IV/II, p. 50, nr. 268, nedatate (221-222).
 68. AR. 2,31 g; 19 mm; ↑. Ilizibilă pe revers.

Alexander Severus

69. AR. 2,31 g; 19 mm; ↑. RIC, IV/II, p. 71, nr. 7, anul 222.
 70. AR. 2,47 g; 20 mm; ↑. RIC, IV/II, p. 72, nr. 29, anul 223.
 71. AR. 2,64 g; 20 mm; ↘. RIC, IV/II, p. 73, nr. 23, anul 223.
 72. AR. 2,62 g; 19 mm; ↑. RIC, IV/II, p. 75, nr. 67, anul 227.
 73. AR. 1,92 g; 21 mm; ↓. RIC, IV/II, p. 75, nr. 70, anul 227.
 74. AR. 2,65 g; 20 mm; ↑. RIC, IV/II, p. 76, nr. 73, anul 228 (inceput).
 75. AR. 2,95 g; 19 mm; ↓. RIC, IV/II, p. 76, nr. 73, anul 228 (inceput).
 76. AR. 2,62 g; 19 mm; ↓. RIC, IV/II, p. 77, nr. 93, anul 229.

77. AR. 2,56 g; 20 × 18 mm; ↘. RIC, IV/II, p. 81, nr. 127 c, nedatate (222-228).
 78. AR. 2,70 g; 20 × 18 mm; ↑. RIC, IV/II, p. 81, nr. 133, nedatate (222-228).
 79. AR. 1,73 g; 19,5 mm; ↑. RIC, IV/II, p. 81, nr. 133, nedatate (222-228).
 80. AR. 2,67 g; 19 × 16,5 mm; ↓. RIC, IV/II, p. 83, nr. 165 c, nedatate (222-228).

81. AR. 3,05 g; 18 mm; ↖. RIC, IV/II, p. 83, nr. 168, nedatate (222-228).
 82. AR. 2,16 g; 19 mm; ↗. RIC, IV/II, p. 84, nr. 170, nedatate (222-228).
 83. AR. 3,18 g; 20 mm; ↑. RIC, IV/II, p. 84, nr. 180 c, nedatate (222-228).
 84. AR. 2,62 g; 20 mm; ↑. RIC, IV/II, p. 84, nr. 182 c, nedatate (222-228).
 85. AR. 2,45 g; 19 mm; ↑. RIC, IV/II, p. 85, nr. 188 a, nedatate (228-231).
 86. AR. 2,80 g; 19 mm; ↘. RIC, IV/II, p. 88, nr. 240, nedatate (231-235).
 87. AR. 2,74 g; 19 mm; ↓. RIC, IV/II, p. 89, nr. 246, nedatate (231-235).
 88. AR. 2,12 g; 18 mm; ↓. RIC, IV/II, p. 89, nr. 248, nedatate (231-235).

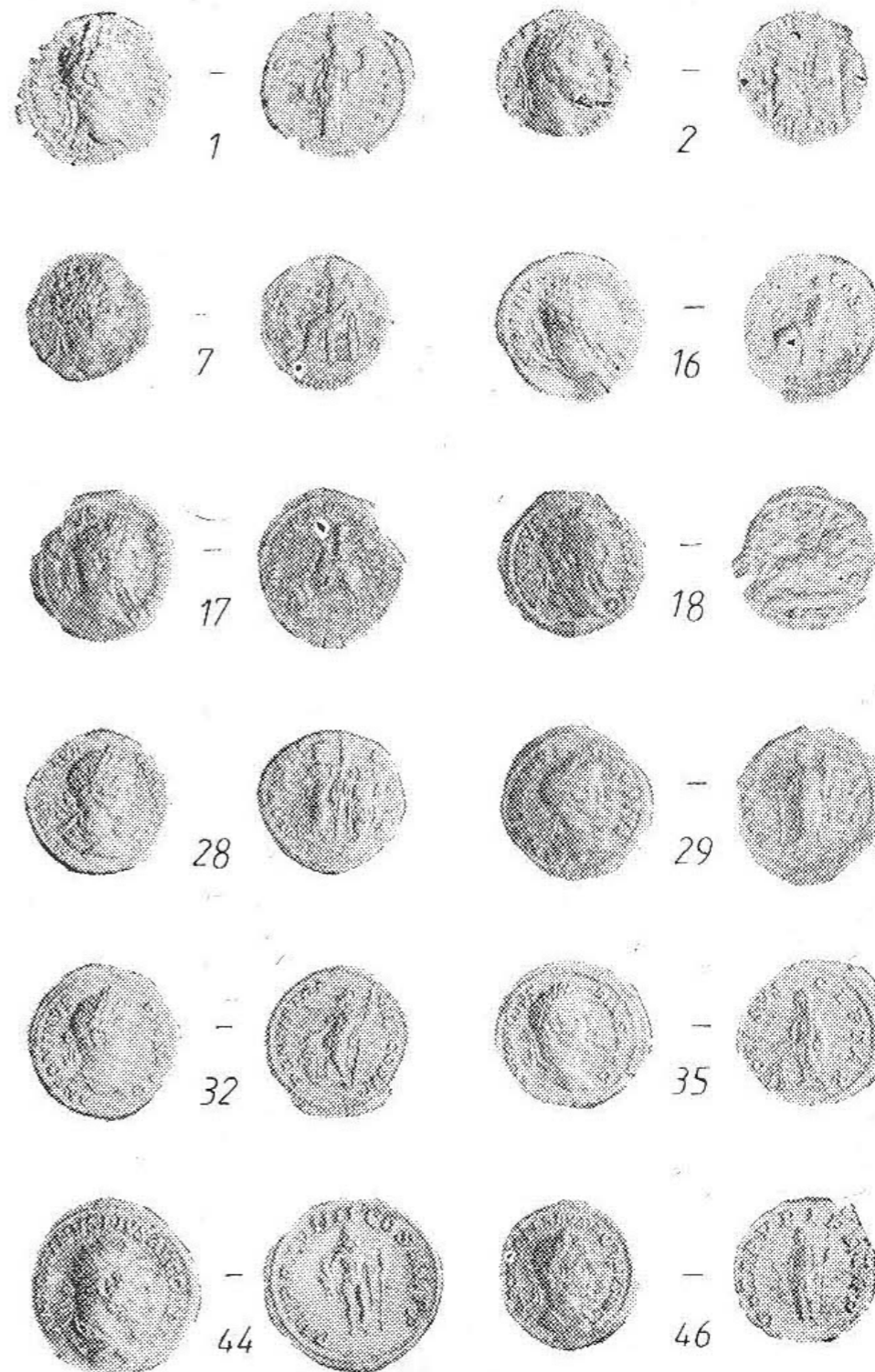
89. AR. 2,13 g; 20 mm; ↑. RIC, IV/II, p. 93, nr. 293, Antiochia, nedatate (222-235).

90. AR. 1,88 g; 19 mm; ↓. Ilizibilă pe revers.

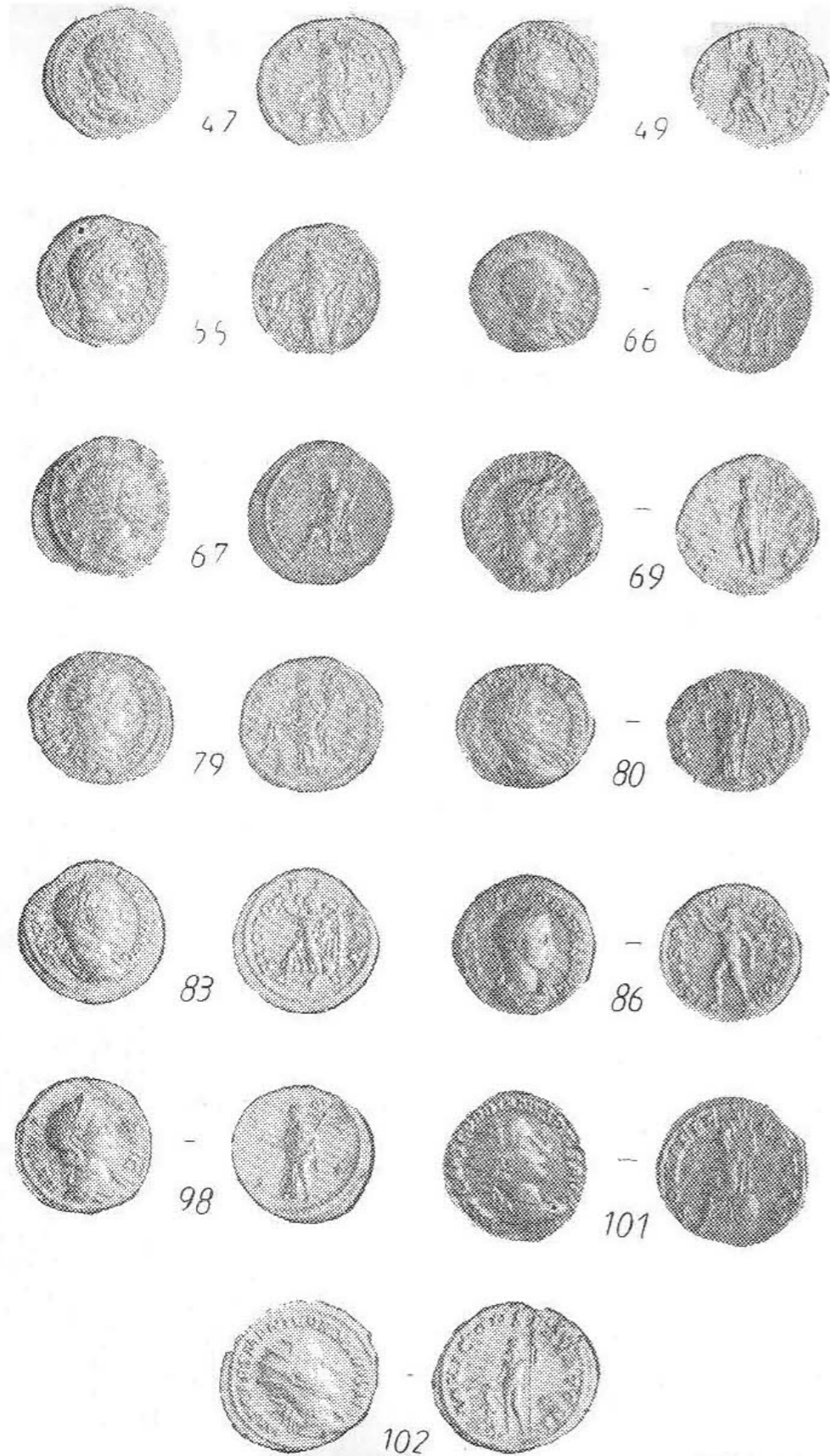
91. AR. 0,79 g; 15 mm; ?. Ilizibilă.

Alexander Severus : Iulia Mamaea

92. AR. 3,68 g; 19 mm; ↑. RIC, IV/II, p. 98, nr. 340.
 93. AR. 1,37 g; 18 mm; ↑. RIC, IV/II, p. 98, nr. 343.
 94. AR. 2,69 g; 19 mm; ↑. RIC, IV/II, p. 98, nr. 343.
 95. AR. 2,60 g; 21 × 19 mm; ↘. RIC, IV/II, p. 98, nr. 347.
 96. AR. 1,75 g; 19 mm; ↓. RIC, IV/II, p. 99, nr. 360.
 97. AR. 2,90 g; 19 mm; ↑. RIC, IV/II, p. 99 nr. 360.
 98. AR. RIC, IV/II, p. 99, nr. 362 *.

Pl. I. Monede din tezaurul de la Simburești (lotul III).

Pl. II. Monede din tezaurul de la Sîmburești (lotul III).

Maximinus Thrax

99. AR. 2,20 g; 18,5 mm; ↓. RIC, IV/II, p. 138, nr. 1, anul 235.
 100. AR. 2,26 g; 20 mm; ↑. RIC, IV/II, p. 140, nr. 12, nedatate (martie 235 – ianuarie 236).

Gordianus III

101. AR. (ant.). RIC, IV/III, p. 15, nr. 2, anii 238 (sfârșitul lui iulie) – 239 (sfârșitul lui iulie)*.
 102. AR. (ant.). 4,70 g; 21,5 mm; ↑. RIC, IV/III, p. 21, nr. 55, anul 240 (martie – mai ?).

NOTE

¹ B. Mitrea, SCIV, 21, 1970, 2, p. 344, nr. 79; idem, Dacia, N. S., 14, 1970, p. 480, nr. 79.

² M. Chițescu și Eug. Popescu, SCN, 6, 1975, p. 223–227.

³ B. Mitrea, BSNR, 70–74, 1976–1980 (1981), 124–128, p. 215–220.

⁴ În primul studiu dedicat acestei descoperiri se afirma că la muzeul din Pitești au ajuns, 3986 denari și 37 antoninieni (deci, în total, 4023 ex.), pe cînd lista repartizării monedelor pe emilenți, reproducă alăturat, ne furnizează o altă cifră, de această dată de 4030 ex.!? (Cf. M. Chițescu și Eug. Popescu, *op. cit.*, p. 223). Cît ne privește, noi am luat în considerare ultima cifră, de 4030 ex.

⁵ B. Mitrea, *op. cit.*, p. 215–216.

⁶ Exemplarele prezente în această ultimă colecție au putut fi doar fotografiate și identificate; de aceea, în *Catalogul monedelor* — ele au fost publicate fără datele tehnice și sînt semnalate cu un asterisc.

⁷ B. Mitrea, *op. cit.*, p. 216–217.

⁸ Dealtfel, situația este aproape generală în ceea ce privește tezaurile monetare găsite pînă acum în Decia romană sau în vecinătatea acesteia. Drept urmare, adesea studiile de natură numismatică se rezumă la simpla înșirare a structurilor descoperirilor, iar odată cu scurgerea vremii, informațiile — și chiar depozitele — se diluează, devin tot mai nesigure și sfîrșesc prin a fi în mare parte pierdute pentru cercetare. Așa cum am susținut și cu alte ocazii, datorită de a se publica aceste documente de prim ordin pentru cunoașterea antichității noastre devine tot mai stringentă, înainte chiar a oricăror analize, urmate de încheieri — destul de numeroase în ultimul timp —, care păcătuiesc prin lipsa unei mase de descoperiri concludente și bine studiate, fundamentîndu-le.

⁹ Cele 25 de monede menționate anterior (Cf. B. Mitrea, SCIV, 21, 1970, 2, p. 344, nr. 79; idem, Dacia, N.S., 14, 1970, p. 480, nr. 79; idem, BSNR, 70–74, 1976–1980 (1981), 124–128, p. 217), incluse de această dată în lotul nostru, nu corespund identificărilor de acum, așa încît listele publicate pînă în prezent nu mai pot fi actuale.

¹⁰ Vezi nota 2.

¹¹ Vezi nota 3.

¹² Identificarea cu repezițiune a numeroaselor piese aflate în lotul I, probabil că nu a permis celor două autoare departajarea cu destulă claritate a emisiunilor lui Geta, bătute în vremea lui Septimius Severus, de cele din timpul lui Caracalla; o situație asemănătoare a existat, posibil, și în ceea ce privește monedele lui Caracalla, care au putut fi, uneori, confundate cu cele ale lui Elagabalus, după cum pare să indice și numărul prea ridicat de piese atribuite primului; totodată, nu cunoaștem cîte din emisiunile lui Caracalla au fost bătute înainte de 212 ș.a.m.d.

¹³ În tabelul 3, din motive tehnice, se folosește prescurtarea „L” pentru lot.

¹⁴ A. Kunisz, *Obieg monetarny w cesarstwie rzymskim w latach 214/215–238 n. e. Od reformy Karakalli do przywrócenia emisji antoniniana*, Katowice, 1971, p. 166 (*Résumé*).

¹⁵ Tezaurul nu „a început să se formeze încă de la împărăția de la sfîrșitul secolului II e.n.” (Cf. M. Chițescu și Eug. Popescu, *op. cit.*, p. 223), acumularea declanșîndu-se de fapt mult mai tîrziu.

¹⁶ Este posibil ca una din piesele atribuite colecției prof. Tr. Cantemir să fi fost returnată lui Fl. Vaisman.

¹⁷ În tabelul 2 sînt inserate și numerele din *Catalogul monedelor*, în dreptul fiecărui emitent.

¹⁸ Despre această chestiune, mai nou, vezi la B. Mitrea (*op. cit.*, p. 215 și 219, cu notele 3–5).

¹⁹ În tabelul 4, în afară de exemplarele cărora nu le cunoaștem greutatea, nu am mai inclus piesele fragmentare și antoninienii.

²⁰ Și de această dată am înlăturat piesele cunoscute doar din fotografii sau care, fiind în mare parte distruse, nu pot fi edificatoare.

²¹ Ultima trecere în revistă a problemei la S. Marinescu-Bileu, M. Chițescu și V. Mihai-Iescu-Birlița, SCN, 9, 1989, p. 48.

²² M. Chițescu și Eug. Popescu, *op. cit.*, p. 225—226.

²³ M. Macrea și D. Profase, SCȘCluj, s. III, št. sociale, t. v, 1954, 3—4, p. 548—559; D. Profase și I. H. Crișan, SCN, 4, 1968, p. 170.

²⁴ V. Christescu, Istros, I, 1934, fasc. I, p. 73—80; B. Mitrea, SCIV, 4, 1953, 3—4, p. 621 și urm.; idem, *L'incursion des Carpes en Dacie sous le règne de Philippe l'Arabe, à la lumière des découvertes de trésors de monnaies, présenté au Xe Congrès de Sciences Historiques, Rome, 1955*, București, 1955, p. 4—11; idem, SCN, 4, 1968, p. 197—206 și 214; C. Preda, SCN, 4, 1968, p. 190—195. Totuși, B. Gerov susține că, în 242, sudul Dunării a avut mult de suferit din partea unor invadatori, care au traversat fluviul pe la apus de Sexaginta Prista (Cf. *Die Einfälle der Nordvölker in den Ostbalkanraum im Lichte der Münzschatzfunde I. Das II. und III. Jahrhundert (101—284)*, in vol. *Beiträge zur Geschichte der römischen Provinzen Moesien und Thracien. Gesammelte Aufsätze*, Amsterdam, 1980, p. 379).

²⁵ B. Gerov, *op. cit.*, p. 379—380; cercetătorul bulgar admite că unele depozite, încheiate cu emisiuni de la Gordianus III, au putut fi îngropate mult mai târziu, în cursul mării invazii gotice din 250—251 e.n. (*ibidem*, p. 286).

DE NOUVEAU SUR LE TRÉSOR DE SÎMBUREȘTI (DÉP. D'OLT)

RÉSUMÉ

En 1968 on a découvert par hasard à Sîmburești (dép. d'Olt) un grand trésor de monnaies roumaines impériales (environ 4300—4500 exemplaires). Les auteurs présentent une partie de ce dépôt (102 ex.). Antérieurement ont été publiés encore deux lots : le premier (I), le plus grand, comptant 4030 ex., est déposé au Musée de Pitești ; le deuxième (II), de 16 ex., est conservé dans une collection privée.

Les 102 monnaies de notre lot (III) se répartissent de la façon suivante : lex. Antonin le Pieux (0,98%), 39 ex. Septime Sévère (38,24%), 5 ex. Caracalla (4,90%), 2 ex. Macrin (1,96%), 21 Élagabal (20,59%), 30 ex. Sévère Alexandre (29,41%), 2 ex. Maximin (1,96%) et 2 ex. Gordien III (1,96%) (le tableau 1). La plupart des monnaies appartiennent à la période Septime Sévère — Sévère Alexandre (95,10%) et s'il en est ainsi, nous pouvons conclure que notre lot provient de la circulation monétaire postérieure à la réforme de Septime Sévère. De même, dans le tableau 3 (avec les trois lots réunis) on constate que la masse monétaire du trésor entier est, aussi, presque semblable à notre lot (III) et en conséquence elle s'inscrit dans la même période (Septime Sévère — Sévère Alexandre). Pour la dernière étape (235—240) de notre lot (III), ainsi que le trésor de Sîmburești, le volume monétaire est moins important (3,92%, respectivement 3,54%). C'est donc essentiellement un dépôt de *thésaurisation*. Il faut également souligner la ressemblance de notre trésor avec la circulation monétaire de l'Empire romain vers 240 ; bien entendu, de la même façon la circulation en Dacie correspond à celle de l'Empire.

Le poids moyen des monnaies appartenant aux lots II et III est de 2,667 g (le tableau 4). Les poids moyens pour chaque empereur indiquent un abaissement continu du poids du denier durant les règnes de Septime Sévère jusqu'à Maximin (le tableau 4 et le diagramme 1). La plupart des monnaies ont les poids compris entre 2,11 g et 3,10 g (le diagramme 2).

De même que dans d'autres trésors, on a constaté pour les deniers de Sîmburești le prélèvement d'un ou plusieurs morceaux du corps de certaines pièces, probablement pour diminuer leur poids (le tableau 6 et la note 21).

Les dernières émissions du trésor, ainsi que de notre lot (III), datent de 240 (Gordien III). Tout compte fait, nous pouvons présumer que l'achèvement d'accumulation dans le cas du trésor et son enfouissement ont été déterminés par l'invasion des Daces libres (Carpes) de l'année 245 (les notes 22—25).

EXPLICATION DES FIGURES

Diagramme 1. Le poids moyen des monnaies du trésor de Sîmburești (les lots II et III) par empereurs (sans Antonin le Pieux): 1, Septime Sévère; 2, Caracalla; 3, Macrin; 4, Élagabal; 5, Alexandre Sévère; 6, Maximin.

Diagramme 2. Le nombre des deniers du trésor de Sîmburești (les lots II et III), par groupes pondéraux.

Pl. I. Monnaies du trésor de Sîmburești (le lot III).

Pl. II. Monnaies du trésor de Sîmburești (le lot III).